

Əstər

Padixah Aħaxweroxning wəzir-wuzralarəqə katta ziyapət berixi

¹ Aħaxwerox (Hindistandin Həbəxistanəliqə bir yüz yigirmə yəttə əlkigə həkümranlik kıləqan Aħaxwerox)ning təhttiki künliridə xundak bir wəqə boldi: —□

² Xu künlərdə, u padixah Aħaxwerox Xuxan kəl'əsidiği xahənə təhtidə olturəqinidə, □

³ u səltənət sürüp üqinqi yili barlıq əmirliři wə bəg-hakimliriqə ziyapət bərđi; Pars wə Medianing qoxuni, xuningdək hərqaysi əlkiłəning esilzadiliri wə bəqlirining həmmisi uning huzuriqə hazır boldi. □ ⁴ U səltənitiğing bayliqiniğing xanu-xəwkiti wə həywiğiniğing katta julasini kəp künlər, yəni bir yüz səksən kün kərgəzmə kildi. □ ⁵ Bu künlər ətüp kətkəndin

□ **1:1 «Aħaxwerox»** — Pars imperatori boləqan muxu «Aħaxwerox» «Ksərkxis I»ning əzi xu (miladiyədin ilğiri 486-464-yillar). İspat barki, «Aħaxwerox» (pars tilidə «Aħaxwerox», grek tilidə «Ksərkxis» deyilidu) degən səz kixiniğ ismi bolmastin, bəlki Pars imperatoriniğ omumiğ bir unwani idi. **«Həbəxstan»** — həzirki Efiopiya. □ **1:2 «Xuxan»** — gahı waqitlarda «Suza» dəp atilidu. □ **1:3 «Medianing qoxuni»** — bəzi alimlar bu səzni «Medianing qoxun sərdarlıři» dəp qüxinidu. □ **1:4 «U ... ziyapət bərđi... ...səltənitiğing bayliqiniğing xanu-xəwkiti wə həywiğiniğing katta julasini... kərgəzmə kildi»** — bəzi tarixunaslar xu katta ziyapətiğing məqsiti Pars imperiyəsiniğ Jawan (Gretsiyə)gə təjawuz qilixini pılanlax wə təyyarlık kərüx üqün idi, dəp qaraydu.

keyin padixah yənə Xuxan kəl'əsidikeyi barlıq həlkə qong-kiqik deməy, ordining qarbeqidiki həylida yəttə kün ziyapət bərdi. ⁶ U yər aq wə kək kəndir yiptin tokuloqan pərdilər bilən bezəlgən bolup, bu pərdilər mərmər tax tüwrüklərgə bekitilgən kümüx həlkiləroqə aq rənglik kəndir yip wə səsün yungluk xoynilar bilən esiloqanidi; aq kaxtax wə aq mərmər taxlar, sədəp wə qara mərmər taxlar yatquzuloqan məydan üstigə altun-kümüxtin yasaloqan diwanlar qoyuloqanidi. □ ⁷ Iqimliklər altun jamlarda tutup iqilətti; jamlar bir-birigə ohximaytti; xahənə məy-xarablar padixahning səltənitiqə yarixa mol idi. ⁸ Xarab iqix qaidisi boyiqə, zorlaxka ruhsət qilinmaytti; qünki padixah ordidiki barlıq oqoidarlaroqə, hərkimning iqixi öz həxiqi boyiqə bolsun, dəp bekitip bərgənidi.

⁹ Hanix Waxtimu padixah Aħaxweroxning ordisida ayallar üqün ziyapət bərdi.

Hanix Waxtining yarlıqqa qarxiliq kərsitixi

¹⁰ Yəttinqi küni Aħaxwerox padixah xarabtin kəypi qaq boləqinida, aldida hizmitidə turoqan Məhuman, Bizta, Həbona, Bigta, Abagta, Zetar, Karkas degən yəttə hərəm'aqisini □ ¹¹ hanix Waxtining puqralar wə əmirlərning aldida

□ **1:6 «aq kaxtax»** — yaki «qizil mərmər». □ **1:10 «yəttə hərəm'aqisi»** — hərəm'aqiliri ordidiki nuroqun ixlarda muhim orunda turidoqan hizmətqilər bolup, kəp həllarda ular orda tokallirini baxqurux ixioqə məs'ul bolatti. Ular piqiwetilgən ərlər bolup, qizlaroqə qeqilmaytti wə pərzəntmu qalduralmaytti.

güzəllikini kərsətsun dəp, uni hanixlik tajini kiyip kelixkə qarkıroqili əwətti; qünki u tolimu qıraylik idi. ¹² Ləkin hərəm'aqiliri hanix Waxtiə padixahning əmrini yətküzgəndə, u kelixni rət kildi; xuning bilən padixah intayin oəzəplinip, uning kəhri ərldi.

Waxtining hanixliktin kalduruluxi

¹³ Xu waqitlarda padixahning ixliri toqruluk qanun-əhkamlarni pixxik bilgənlərdin məslihət sorax aditi bar idi; xunga padixah wəziyətni pixxik qüxinidiəqan danixmənlərdin soridi ¹⁴ (u qaoqda danixmənlərdin uning yenida Karxina, Xetar, Admata, Tarxix, Mərəs, Marsena, Məjukan katarlik yəttə Pars bilən Mediəning əmiriliri bar idi; ular daim padixah bilən kəruxüp turatti, padixahlikta ular aldinki katarda turatti). □ ¹⁵ Padixah ulardin: — Hanix Waxti mənki padixah Ahaxweroxning hərəm'aqilar arkilik yətküzgən əmrin boyiqə ix kilmioqini üqün uni qanun boyiqə kəndək bir tərəp kilix kərək? — dəp soridi.

¹⁶ Məjukan padixah wə əmirlərnin aldidə jawap berip: — Hanix Waxti aliylirinin zitiəqə tegiplə qəlməy, bəlki padixahimiz Ahaxweroxning hərəkəysi əlkiliridiki barlik əmirlər wə barlik pıqrələrninmu zitiəqə təgdi. ¹⁷ Qünki hanixning xu kıləqini barlik ayallarning kıləqə yətsə, ular «Padixah Ahaxwerox: «Hanixi Waxtini yeniməqə elip

□ **1:14 «daim padixah bilən kəruxüp turatti»** — ibrəniy tilidə «daim padixahning yüzini kərüp turatti».

kellinglar» dəp əmr kilsa, u kəlməptu!» dəp öz ərlirini mənsitməydiqan kılıp qoyidu. ¹⁸ Pars wə Mediadiki məlikə-hanımlar hanixning bu ixini anglap, bügünla padixahning barlıq bəg-əmirliğə xuningqə ohxax dəydiqan bolidu, xuning bilən mənsitməslik wə hapilik üzülməydu. □ ¹⁹ Padixahımqə muwapıq kərünsə, aliyliridin mundak bir yarlıq quxürulsun, xuningdək u Parslar wə Medialarning mənggü əzgərtilməydiqan qanun-bəlgilimiliri iqiğə pütülgəyki, Waxti ikkinqi padixah Ahaxweroxning huzuriqə kəlmigəy; uning hanixlik mərtiwisi uningdin yaxhi birsigə berilgəy. □ ²⁰ Aliylirining jakarliqan yarlıqi pütün səltənitigə yetip anglanqan haman (uning səltənitining zemini bipayan bolsimu), ayallarning hərbiəri öz erigə, məyli qong bolsun kiqik bolsun ularqə hərmət kiliydiqan bolidu, — dedi.

²¹ Məmurkanning bu gepi padixah bilən əmirliirini hux kildi; padixah uning gepi boyiqə ix kərđi. ²² U padixahning barlıq əlkiirigə, hərbiəri əlgigə öz yeziki bilən, hərqaysi əl-millətkə öz tili bilən hətlərnə əwətip: «Hərbiəri ər kixi öz ailisi iqidə hojayin bolsun, xundakla öz ana tili bilən səzlisun» degən əmrni quxürđi.

□ **1:18 «...hapilik üzülməydu»** — ibraniy tilida «...hapalik kupayə bolidu» yaki «...hapalik yetərlik bolidu!».

□ **1:19 «Parslar wə Medialarning mənggü əzgərtilməydiqan qanun-bəlgilimiliri iqiğə pütülgəyki...»** — okurmənlərgə ayanki, Pars-Media imperiyəsining barlıq qanunliri qikiriłoqandin keyin kət'iy əzgərtixkə, bikar kiliqxə bolmaydu, dəp bekitilgən.

2

Yengi hanix tallax

¹ Bu ixlər ötüp, padixah Aħaxweroxning oʻzipi besiloqanda, u Waxtini seʻqinip, uning kilʻoinini ham uning ustidin qikirilʻoqan yarlikʻi həkʻkidə əsləp oylinip kaldi. □ ² Xu səwəbtin padixahning hizmitidə turʻoqan oqojdarlar uningʻoq: — Aliyliri uqun sahıbjamal yax kizlarni izdəp tepip kəltürgəyla; ³ aliyliri padixahlikidiki həkʻkaysi əlkilərdə barlik gūzəl kizlarni yioqip, Xuxan kəlʻəsidiki hərəmsarayʻoq kəltürüxkə əməldarlarni təyingəyla; kizlar ordidiki kiz-ayallarʻoq məsʻul bolʻoqan hərəmʻaʻqisi Həgayning kʻolioq tapxuruloqay; ularʻoq kerəklik upa-əngliklər təminləngəy. ⁴ Aliylirini səyündürgən kiz Waxtining ornini besip hanix bolsun, dedi. Bu gəp padixahni hux kildi wə u xundak kildi.

Əstərning ordioq kirgüzülüxi

⁵ Xuxan kəlʻəsidə Binyamin kəbilisidin, Kixning əwrisi, Ximəyning nəwrisi, Yairning oʻqli Mordikay isimlik bir Yəhudiylar bar idi ⁶ (Kix bolsa Babil padixahı Nebokadnəsar Yəhuda padixahı

□ **1:22 «öz ana tili bilən sözlisun»** — bu səznıng məksiti bəlkim ər kixining öz əyidə kaysi tilning ixlitilixigə həkʻukı bar dəp təkitlex uqun bolsa kerək. □ **2:1 «əsləp oylinip kaldi»** — ıbraniylar tilida bu səzlərdin birhil puxaymannıng purikı qikidu.

Yəkoniyah bilən bir top kixilərnı tutqun kılıp Yerusalemdin əkətkəndə, ular bilən billə əsir kılınıp ketilgənidi). ■ ⁷ Mordikay əzining taqisining kızı Hədasahni (yəni Əstər) bekip qong kılolanidi, qünki uning ata-anisi yok idi. Bu kız güzəl, təkı-turkı kelıxxən idi; ata-anisi ölüp kətkən boləaqqa Mordikay uni öz kızı katarida bekip qong kılolanidi. ⁸ Padıxahning əmri wə yarlıkı jakarlanəqandın keyin nuroqun kızlar Xuxan kəl'əsıgə kəltürölüp Həgayning kəliəqə tapxuruldi; xundak boldiki, Əstər mu ordıəqə kəltürölüp ordidiki kız-ayallarəqə məs'ul boləqan Həgayning kəliəqə tapxuruldi. ⁹ Əstər Həgayəqə yakkan bolup, u uningəqə iltipət kərsətti; u tezla uningəqə upa-ənglik wə tegixlik yeməklıklərnı təminlidi həm ordidin uningəqə tallanəqan yəttə kenizəkni bərdi; andın uni kenizəkli ri bilən hərəmsarayning əng esil jayidin orun bərdi. ¹⁰ Əstər əzining milliti wə tegi-təktini həqkimgə eytmidi, qünki Mordikay uningəqə buni axkarılmaslıkni tapılıəqanidi. ¹¹ Mordikay Əstərnıng həl-əhwalidin həwər tepix wə uningəqə kəndak muamilə kılınıdıləqanlıkını bilix üqün, hər küni hərəmsarayning həylisi aldida aylinip yürətti. ¹² Kızlarəqə ait rəsmiyət boyıqə, hər bir kızning ordıəqə kirip padıxah Ahaxwerəx bilən billə bolux nəwıtidin awwal, on ikki ay bədinini tazilixi kərək idi, qünki kızlarning «tazilinix künliri» mundaq yol bilən ada kılınatti: — altə ay murməkki meyi bilən, altə ay ətir-ənglik wə xundakla kızlarning bədinini pakızlaydıəqan

baxqa buyumlar bilən pərdəz kəlini kerək idi. ¹³ Kız padixahning huzuriyə kiridiqan qəqdə mundaq kaidə bar idi: — Ordioqə kirgəndə uning nemə təlipi bolsa, xular hərəmsaraydin uningə berilətti. ¹⁴ Kız ahximi kirip ketip, ətisi ətigəndə kaytip qikkəndə hərəmsarayning «ikkinqi bələm»igə kayturulup, toqal-kenizəklərgə məs'ul boləqan padixahning hərəm'əqisi Xaaxqazning kəliqə tapxurulatti; padixah u kizəqə amraq bolup kəlip, ismini atəp qakirmioquqə, u ikkinqi ordioqə kirip padixah bilən billə bolmaytti. ¹⁵ Mordikayning təqisi Abihailning kizi Əstər, yəni Mordikay öz kizi kəlip bekiwəqəqan kizning padixah bilən billə boluxqə kirix nəwiti kəlgəndə, u kizlərqə məs'ul boləqan padixahning hərəm'əqisi Həgay əzigə təyyarlap bərgən nərsilərdin baxqə həqnərsini tələp kilmidi. Əstərnə kərgənlərnəng həmmisi uni yaqturup qalatti.

Əstərnəng hanix kəlip tiklinixi

¹⁶ Padixah Ahaxwerəx səltənət sürəp yəttinqi yiləng oninqi eyiqə, yəni Təbət eyiqə kəlgəndə, Əstər uning bilən billə boluxqə xahənə ordioqə baxlap kirildi. □ ¹⁷ Padixah Əstərnə baxqə barliq kizlərdin yaxxi kərup qəloqəqə, xundəqlə Əstər uning iltipati həm

□ **2:16 «yəttinqi yiləng oninqi eyi»** — «Əstər» dəgən kitabta aylar əgər san boyiqə elinqəqan bolsa, ibrəniy kəndəridiki wəqitni kərsitidu. Əgər aylar ismi bilən elinqəqan bolsa, Pars kəndəridiki wəqitni kərsitidu. Uxbu ayəttiki wəqit təhminən milədiyədin ilgiriqi 478-yiləng on ikkinqi eyiqə toqra kəlidu.

amraklikioğa erixkən boləqəqka, padixah hanix tajini uning bexioğa kiydürüp, uni Waxtining ornioğa hanix kılıp tiklidi. ¹⁸ Andin padixah özining barlıq əmirliri wə bəg-hakimlirioğa Əstərnin izzət-hərmiti üqün katta ziyapət bərđi; u yənə hərəkaysi ölkilərgə baj-alwandin azad məzgıl bolsun dəp elan qıkardı həmdə xahənə baylıqliridin sehiylik bilən in'amlarni bərđi.□

Mordikayning suykəstni pax kılıxi

¹⁹ İkkinqi kətim kızlar xundak yioqıləan wakıtta Mordikayning orda dərwasısında olturidiəan orni bar boləanidi □ ²⁰ (Əstər Mordikayning tapiliəini boyiqə, özining milliti wə tegi-təktini yənə baxkılarəa eytmioəanidi; qünki Əstər Mordikayning gepini ilgiri bakkan wakıtta angliəandək anglaytti). ²¹ U künlərdə, Mordikay orda dərwasisidiki ornida olturəan wakıtta, padixahning Bigtan wə Tərex degən ikki dərwasiwən hərəm'aəqisi padixah Ahaxwerəxka qəzəplinip, uningə qol selixni

□ **2:18 «baj-alwandin azad məzgıl bolsun dəp elan qıkardı»** — yaki «dəm elix bolsun dəp elan qıkardı». İbraniy tilida ««bir «azad» jakarlidi». □ **2:19 «İkkinqi kətim kızlar xundak yioqıləan wakıt»** — bu «yioqıləx» degənnin nemə ikənlikı hazır enik əməs. Bəzi alimlar padixah Əstərnı hanix dəp tikligəndin keyin, ikkinqi bir tokalni almaqçı idi, dəp qaraydu. «Mordikayning orda dərwasısında olturidiəan orni bar idi» degən sözlər Mordikayning mənəpədar bolup tikləngənlikini kərsitidu. Qünki xu künlərdə məlum jayning əməldarlırı yaki aqsakallırı, xundakla soraqçılar ix bejirix üqün xəhər dərwasısında yaki orda dərwasısında olturatti.

kəstləwatkanidi. ²² Bu suyikəstni Mordikay sezip kəlip, uni hanix Əstərgə eytti; Əstər bu ixni Mordikayning namida padixahқа səzləp bərdi. ²³ Bu ix sürüxtə qiliniwidi, rast bolup qikti wə u ikkisi daroқа esildi. Bu wəкə padixahning kəz aldida tarih-təzkirə kitabida pütüldi.

3

Hamanning Yəhudiylarning nəslini yokitix suyikəsti

¹ Bu ixlardin keyin padixah Aħaxwerox Agagiylardin boloqan Hammidataning oqli Hamanning mənəipini ətürdi; padixah uning ornini ətürüp, əzi bilən billə ixləydiqan barliқ əmirlərningskidin yukiri kildi. ² Padixah uning həkkidə əmr kiloqаққа, orda dərwasisida turoqan padixahning barliқ əməldarliri Hamanning aldida təzim kiliр bax uratti; lekin Mordikay bolsa Həmanoқа nə təzim kilmidi,

nə bax urmidi. □ ³ Orda dərwasida turoqan padixahning hizmətkarliri Mordikaydin: — Sili nemixqa padixahning əmrigə hilaplik kilidila? — dəp soraytti. ⁴ Xundak boldiki, ular hər künü nəsihət kilixkan bolsimu, u kulak salmiqandin keyin, ular: — Keni, Mordikayning kilqan bu ixioqa yol qoyulamdu-yok, bir kərəyliq, dəp buni Həmanoqa eytti; qünki u ularqa özining Yəhədiy ikənlikini eytkanidi. □ ⁵ Həman Mordikayning özigə bax urup təzim kilmiqanlikini kərüp kattik qəzəpləndi. ⁶ Lekin u «Mordikayning üstigə qol selixni kiqukkinə bir ix» dəp hesablıdi; qünki ular Mordikayning millitini uningə dəp qoyqanidi; xunga Həman Aħaxweroxning pütkül padixahlikidiki Yəhədiylarni, yəni Mordikayning həlkini birakla yoxitix yolini

□ **3:2 «...Mordikay bolsa Həmanoqa nə təzim kilmidi, nə bax urmidi»** — Mordikayning təzim kilmasliki yaki bax urmasliqining səwəbi bəlkim Təwrattiki «Qan.» 25:17-19diki hatirə tüpəylidin bolsa kerək. Həman Amalək idi, Amaləklər bolsa İsrailning kona rəqibi idi. Həman əslidə Samuil pəyoqəmbər öltürgən Amalək bolqan Agag padixahning əwladi bolqacaqqa, bəlkim Yəhədiy həlkiqə tehimu eq boluxi mumkin («Mis.» 17:8-16, «1Sam.» 15:17-23, «Qan.» 25:17-19ni kərüng). Məlum bir kixigə təzim kilix Təwratqa hilap ix əməs. Təwrat dəwridə İsrailar öz padixahlirioqa xundak təzim kilatti yaki gahı waqıtlarda bir-birigə təzim kilatti. «Yar.» 23:7, «1Sam.» 24:8, «2Sam.» 14:4, «1Pad.» 1:16ni kərüng. U «butpərəslik» hesablanmaytti. □ **3:4 «Mordikayning kilqan bu ixioqa yol qoyulamdu-yok, bir kərəyliq?»** — ibraniy tilida «Mordikayning ixliri turalamdu-yok, bir kərəyliq?» deyilidu. Baxqa birhil tərjimisi: — «Kenı Mordikay gepidə ahiriqiqə qing turalamdikin, bir kərəyliq?».

izdəp yürdi.

*Hamanning Yəhudiylarning nəslini
qurutuwetixni kəstlix*

⁷ Padixah Aħaxweroxning on ikkinqi yili birinqi ayda, yəni Nisan eyida, birsi Hamanning aldida *qutluk* ay-künni bekitix üqün hər kün, hər ay boyiqə «pur», yəni qək taxliwidi, on ikkinqi ayoqa, yəni «Adar eyi»qa qikti.

□ ⁸ Haman padixah Aħaxweroxka: — Padixahliklirining hərkaysi əlkilliridiki əl-millətlər arisida qeqilip yaxawatқан bir həlk bar; ularning qanun-bəlgilimiliri baxқа həklərləningkigə ohximaydu, ular aliylirining qanun-bəlgilimilirigimu boysunmaydu; xunga ularning yaxixioqa yol qoyux aliylirioqa heq payda yətküzməydu. ⁹ Əgər padixahioqa layiq kərünsə, ularni yökıtix toqruluk yarlıq pütüp qüxürgəyla; mana mən öz yenimdin on ming talant kümüxni aliylirining həzinilirigə selix üqün padixahlikning ixlirini baxquridioan

□ **3:7 ««pur», yəni qək ... on ikkinqi ayoqa, yəni «Adar eyi»qa qikti»** — qəkning on ikkinqi ayoqa qikixi intayin ajayib ix idi. Biz xu ix toqruluk «qoxumqə söz»imizdə azraq tohtilimiz.

hadimlarning qolioğa tapxurimən, dedi.□

¹⁰ Xuning bilən padixah özining barmikidin üzükni siyrip qikirip, Yəhudiylarning rəkibi, Agagiy Həmmidataning oğlu Həmanğa berip:

¹¹ — Xu kümüxlərnə özünggə in'am kildim, u həlkənimu sanga tapxurdum, ularni qandak qilixni halisang, xundak qil! — dedi.□

Padixahning Həmannıng Yəhudiylarning nəslini qurutuxioğa ruhsət qilixi

¹² Andin birinçi aynıng on üqinqi küni padixahning mirziliri qaqirilip, yarlıq Həmannıng barlıq tapilioqini boyiqə pütüldi; u hərquysi ölkilərgə öz yezikida, hərquysi əl-millətkə öz tilida yazdurulup, hər bir ölkilərnıng waliylirioğa, hər bir əl-millətnıng əmiririgə əwətildi; yarlıq padixah Aħaxweroxning namida pütülgən bolup, unıng üzük məhəri bilən peqətləndi. ¹³ Yarlıq məktupliri qaparmənlərnıng qoli bilən padixahlıqning

□ **3:9 «on ming talant»** — bir «talant»ning toptooqra qanqilik ikənliki hazır bizgə naməlum, Pars imperiyəsi boyiqə bəlkim 34-45 kilogram boluxi mumkin; xunga 10000 talant kümüx bəlkim az degəndə 340 tonniqə bolatti; bu pəwqul'addə kəp pul padixahning yillik kiriminıng üqtin ikki qismioğa barawər bolup, para hesablinatti; xübhısizki, muxu para bəlkim Yəhüdiy həlqi yokitilsa, ular tapxuridioqan bajlarning ornioğa bolsun dəp berilgən; ləkin u Yəhüdiylar tapxuruxqa tegixlik bajdin helila kəp idi. Həman «həlk»ning Yəhüdiy həlqi ikənlikini tiloğa elixqa petinalmidi; qünki burunkı Pars imperatorliri Yəhüdiy həlqigə qong hərmət bildürüp kəlgənidi. □ **3:11 «Xu kümüxlərnə özünggə in'am kildim»** — baxqa birhil təjrimisi: «Əmdi bu sening pulung boluqandin keyin, qobul qılay».

hər kəysi əlkilirigə yətküzüldi; uningda bir kün iqidə — On ikkinçi aynıng, yəni Adar eyining on üqinqi küni kəri-yax, balılar wə ayallar deməy, barlıq Yəhudiylarni qoymay kırıp, ɵltüröp, nəslı kurutuwetilsun, ularning mal-mülki olja kılinsun, deyilgənidi. ¹⁴ Xu yarlık hər bir ɵlkidə jakarlinix üqün, xundakla xu küni hər bir həlk xundak kılıxka təyyar bolup turuxi üqün, məktupning kəqürmə nushiliri hər bir əl-millətkə elan kılınmaqçı boldi. ¹⁵ Qaparmənlər padıxahning əmri boyıqə dərhal yoloqa qıktı; yarlık Xuxan kəl'əsining əzidimu elan kılindi. Bu qaoqda padıxah Həman bilən xarab iqıxkə ɵlturoqanıdi. Ləkin Xuxan xəhıridikilər dəkkə-dükkigə qəmüp ketixti.

4

Yəhudiylarning yarlık tıpəylidin kəyoquoqa qəmüxi wə roza tutuxi

¹ Mordikay boluwatқан ixlardin həwər tapkandin keyin eginlirini yırtıp, üstigə bəz artıp, wə usti-bexioqa kül qeqıp, xəhərnıng otturısıoqa qikip nahayıti kattik wə ələmlik pəryad kɵtürdi. ² U orda dər wazisi aldioqa kelip tohtap qaldı; qünki boz yepinoqan hər kəndak adəmning orda dər wazisidin kirixigə ruhsət yok idi. ³ Padıxahning əmri wə yarlık yətküzülgən hər kəysi ɵlkilərdə Yəhudiylar arisida kattik nalə-pəryad kɵtürüldi; ular roza tutup, kɵz yexi

kilip, yioḡa-zar kildi; nuroḡun kixilər boz yepinip küldə eoḡinap yetixti.

*Mordikayning Əstərdin padixaḡtin rəḡim tilix-
ini tələp kiliḡi*

⁴ Əstərninḡ hizmitidə bolḡan dedəkliri wə hərəm'aḡiliri bu ixni uningḡa eytiwidi, hanixning kəḡgli intayin eoḡir boldi; Mordikayning bozni taxlap, kiyiwelixioḡa kiyim-keḡək qikartip bərdi, ləkin Mordikay kəbul kilmidi. ⁵ Xuning bilən Əstər əzininḡ hizmitidə boluxkə padixaḡ təyinləp əwətkən hərəm'aḡiliridin Ḥataḡ isimlik birini qakirip, uni Mordikayning kəxioḡa berip, bu ixning zadi kəndək ix ikənlikini, nemə səwəbtin boluwatḡanlikini ting-tinglap kelixkə əwətti.

⁶ Xuning bilən Ḥataḡ orda dərwezisi aldidiki məydanḡa kelip Mordikay bilən kəruxti.

⁷ Mordikay bexioḡa kəlgən həmmə ixni, Ḥaman Yəḡudiylarning nəslini kurutuwetix üḡün padixaḡning həzinilirigə tapxuruxkə wədə kiloḡan kümüxning sanini qaldurmay eytip bərdi. ⁸ Mordikay yənə Ḥataḡkə Xuxanda jakarlanḡan, Yəḡudiylarni yokitix toḡrisidiki yarlikning kəḡqürmisini Əstərninḡ kərüp bekixioḡa yətküzüp berixkə tapxurdi həmdə uningḡa Əstərgə əḡwalni quxəndürüp, ordioḡa kirip padixaḡ bilən kəruxüp əz həlki üḡün padixaḡtin ətünüp iltija kilip bekixkə ündəxni tapilidi. ⁹ Ḥataḡ kaytip kelip Mordikayning ḡəplirini Əstərgə yətküzdi. ¹⁰ Əstər Ḥataḡkə

Mordikayoqa eytidioqan gəplərnı tapxurup, uni Mordikayning yenioqa yənə əwətti: —

¹¹ «Padixahning barlıq hizmətkarliri wə hərəkəysi ölkə həkliri, məyli ər bolsun ayal bolsun, qakirtilməy turup iqki həyliqə, padixahning huzurioqa öz məyliqə kirsə, padixah uningoqa iltipət kərsitip altun həsisini təngləp ölümədim kəqürüm kilmisa, undaqta u kixigə nisbətən bexioqa quxidioqan birlə qanun-bəlgilimə bardur: — u ölüm jəzasini tartidu. Həzir mening padixah bilən kəruxüxkə qakirtilmioqinimoqa ottuz kün boldi».

¹² Əstərnıng səzliri Mordikayoqa yətküzülüwidi,

¹³ Mordikay munu gəplərnı Əstərgə yətküzüxnı həwalə kildi: —

«Sən kənglündə mən ordida yaxawatimən, xunga barlıq baxqə Yəhudiylardin bihətər bolup kutulimən, dəp hiyal əylimə. ¹⁴ Əgər bu qaqda sən jim turuwalsang, Yəhudiylarəqə baxqə tərəptin mədət wə nijat qikixi mumkin; ləkin u qaqda sən öz ata jəməting bilən koxulup yökətilisən. Kim bilsun, sening hanixlik mərtiwisigə erixkining dəl bügünki muxundak pəyt üqün boləqanmu?».

¹⁵ Əstər Mordikayoqa mundaq dəp jawab kəyturdi: — ¹⁶ «Sən berip, Xuxandiki barlıq Yəhudiylarnı yiqin; mening üqün roza

□ **4:14 «...sən öz ata jəməting bilən koxulup yökətilisən»**

— əgər Huda Yəhudiylarnı baxqə yol bilən kutkuzsa, Əstərnıng əhwalı bəribir nəhayiti hətərlik bolatti. Qünki xu qaqkəqə ordidikilərdin həli kəp adəmlər uning Mordikayoqa tuəqan wə xundaklə Yəhudiy millitidin ikənlikini bilgən boluxı mumkin idi.

tutup, üq keqə-kündüz heq yemənglar, heq iqmənglar; mən həm dedəklirimmu xundak roza tutimiz. Andin keyin mən qanunoqa hilaplik kılıp padixahning huzuriqa kirimən, manga ölüm kəlsə, öləy!».

¹⁷ Xuning bilən Mordikay u yərdin ketip, Əstərnin tapiliqinidək qildi.

5

Əstərnin ziyapət ötküzüp padixah bilən Hamanni mehman qilixi

¹ Üqinqi küni Əstər xahənə kiyimlirini kiyip, ordining iqqiriki həylisioqa kirip, padixahning öylirining udulida turdi; padixah bolsa öz xahənə öyidiki təhtidə, öydin dərwasioqa qarap olturatti. ² Padixah hanix Əstərnin həylida turoqinini kərđi; hanix uning nəziridə iltipat tapkəq, u qolidiki altun həsisini uningə tənglidi. Əstər aldioqa kelip xahənə həsining uqioqa qolini təgküzdi. ³ Padixah uningdin: — I hanixim Əstər, birər ixing barmidi? Nemə təliping bar? Həttə padixahlıqimning yerimini tələp kılsangmu xu sanga berilidu, dedi.

⁴ — Əgər aliylirioqa layıq kərünsə, padixahimning Hamanni elip əzlrigə təyyarlıqan ziyapitimgə dahil bolup kədəm təxrip qilixlirini ötünimən, — dedi Əstər.

⁵ Padixah: — Tez berip Hamanni kıqkırip kelinglar, Əstərnin deginidək kılınsun, — dedi. Xuning bilən padixah Hamanni elip

Əstər təyyarlıqan ziyapətkə bardı. ⁶ Dastihan üstidə xarab iqiliwatqanda padixah Əstərgə: — Nemə təliping bar? U sanga berilidu; nemə iltijaying bar? Hətta padixahlikimning yerimini tələp kılsangmu xundak kılınidu, dedi. ⁷ Əstər uningəja jawab berip: — Mening təlipim wə iltijayim bolsa, — ⁸ Mubada mən aliylirining nəziridə iltipatka erixkən bolsam, xundakla padixahiməja mening təlimni ijabət kılıx həm iltijayimni orundax muwapıq kərünsə, aliylirining Hamanni birgə elip ətə silərgə təyyarlaydioqan ziyapitiməyə yənə bir kətim dahil boluxlirini ətünimən; ətə mən qoqum padixahimning əmri boyiqə ix kılımən, — dedi.

Hamanning dar təyyarlıxi

⁹ Xu küni Haman kənglidə yayrap, huxal-huram kaytip qıkti; lekin Mordikayning orda dərwezisida uning aldida nə ornidin qopmay nə midirlimay olturoqanlikini kərgəndə, kəngli uningəja kattik kəhr-qəzəpkə toldi.

¹⁰ Lekin Haman qəzipini besiwelip, öyigə kəldi-də, dost-aqınilirini wə hotuni Zərəxni qakirtip, ¹¹ əzining bayliklirining xan-xəripi, pərzəntlirining köplüki, xundakla padixahning əzini kəndak əstürüp barlık hərmət-izzətkə sazawər kıləqanlikı, əzini kəndak kılıp padixahning həmmə əmirliri wə əməldarlıridin üstün mərtiwigə igə kıləqanlikı toqrisida bir-birləp səzləp kətti.

¹² Haman yənə: — Silərgə desəm, hanix Əstər meningdin baxka mehman qillimay,

pəkət padixah bilən ikkimiznila əzi təyyarlıoqan ziyapətkə qillioqanidi, ətimu meni padixah bilən billə əzi *təyyarləydioqan ziyapətkə* qillidi.

¹³ Xuqinisi, orda dərwasisida olturoqan həlikə Mordikay degən Yəhudiyni kərginimdə, bularn-
ing həmmisi manga tolimu mənisiz tuyulidu,
dedi.

¹⁴ Andin ayali Zərəx wə barlıq dost-aqiniliri uningoqə jawab berip: — Əllik gəz egiz-
liktiki dardın birni təyyarlap, ətə ətigəndə padixahtin Mordikayni daroqə esixni tələp kilsila bolmidimu, xuningdin keyin huxal yayrioqan həlda padixah bilən billə ziyapətkə baridila, deyixti. Bu gəp Həmanni hux kiliwətti, xuning bilən u dar yasitip koydi.

6

Padixahning kərsətkənlikini, Mordikayning lekin uningoqə hizmət həq bərmigənlikini bilixi

¹ Xu küni keqisi padixahning uyqusi keqip, tarix-təzkirinamini əkəldürdi wə bular uning aldida oqup berildi. ² Bir yərdə: «Padixahning Bigtana, Tərəx dəydioqan orda dərwasisini bəkidioqan ikki hərəm'aqisi bar idi, ular padixah Aħaxweroxka qol selixka kəstligəndə, Mordikay bu ixni pax qilip həwər yətküzgən, dəp pütülgənidi.

³ Padixah: — Bu ix üqün Mordikayoqə qandak nam-xəhrət wə izzət-ikram nail qilindi? — dəp soridi.

— U ҳеқ немигә erixmidi, — дәр jawap berixti padixahning yenidiki hizmettә bolqan qulamliri.

4 — Orda hoyalisida kim bar? — dap soridi padixah. Bu qaqda Haman padixahtin Mordikayni ezi tayyarlap koyqan darqa esixni talap qilqili kelip, ordining taxkiriki hoyalisoqa kirgənidi. □

⁵ — Mana, Hāman hōylida turidu, — deyixti padixahning oʻqulamliri uningʻa.

— Kirsun, — dedi padixah. ⁶ Ҳаман kiriwidi, padixah uningdin: — Padixah izzət-ҳөрmitini қилихни yahxi кəргəн кixигə nemə ixlarni қилих кəрək? — дəп soriwidi, Ҳаман кəнглидə: «Padixah izzət-ҳөрmitini қилихни yahxi кəргəн кixи meningdin baxқа yənə kim bolatti?» — дəп oylidi-də ⁷ padixahқа:

— Padixah izzət-hərmitini kılıxni yahxi kərgən kixigə ⁸ padixahim daim kiyidiqan xahanə kiyim-keqək wə daim minidiqan aroqimak, yəni bexioqa xahanə taj-bəlgə taqaloqan aroqimak elip kelinip, ⁹ xahanə kiyim bilən aroqimakni padixahning əng muhtərəm əmiriliridin birigə tutkuzsun, u kiyimni padixahim izzət-hərmitini kılıxni yahxi kərgən kixigə kiygüzüp wə uni aroqimakka mindürüp xəhər məydan-koqilirini aylandursun wə uning aldidə: «Kəranglar! Padixah izzət-hərmitini kılıxni yahxi kərgən kixigə muxundək muamilə kılınıdu!» dəp jakarlap mangsun, — dedi.

¹⁰ Xuning bilən padixah, Həmanəja: — Tez berip

□ **6:4 «Orda ҳoylisida kim bar?»** — yoki «orda ҳoylisoʻl
kiringan axu kixi kim?».

deginingdək xahənə kiyim bilən aroqimakni əpkəl, orda dərwasisining aldidə olturoqan awu Yəhüdiy Mordikayə dəl sөzüngdək kıləqin; sening degənliringning birərsimu kəm bolup kəlmisun! — dedi.

¹¹ Xundak kılıp Həman xahənə kiyim bilən aroqimakni əkelip, aldi bilən Mordikayə xahənə kiyimni kiygüzdi, andin uni aroqimakka mindürüp, xəhər məydan-koqilirini aylandurdi wə uning aldidə: — «Məna, padixah izzət-hərmətinə kıləqin yəxə kərgən kixigə muxundak muamələ kılənidu!» dəp jakarlap mangdi.

¹² Mordikay yənə orda dərwasisining aldiə qaytip bardı; Həman bolsa qəm-kəyoquə petip, bəxini qümkiğən hələ aldirap-tenəp öz əyigə qaytip kətti. □ ¹³ Həman hotuni Zərəxkə wə barlıq dost-aqinilərigə bəxiə kəlgənlirining həmmisini eytip bərdi. Andin uning danixmənləri bilən hotuni Zərəx buni anglap uningə: — Mordikayning aldidə yəngiləxkə bəxləptilə; u əgər Yəhüdiyləning nəslidin bolsa, uni yəngəlməylə, əksiqə sөzsiz uning aldidə məqlup bolidilə, deyixti. ¹⁴ Ular təhi Həman bilən sөzlixəwatkan qəqidə, padixahning hərəm'aqiləri kəlip Həmanni Əstər təyyarlıqan ziyapətkə bərixkə aldirətti.

7

□ **6:12 «orda dərwasisining aldiə qaytip bardı»** — bu sөz bəlkim əməldarlıq wəzipisini qaytidin bəxliəqanlıqini kərsətxi mummkin.

*Əstərning padixahğa Həmannıng yaman
qərizini eytixi*

¹ Xuning bilən padixah bilən Həman hanix Əstərning ziyapitigə dahil boluxğa kəldi. □

² Padixah ikkinqi kətimlik ziyapət üstidə xarab iqliwatkanda Əstərdin: — I hanix Əstər, nemə təliping bar? U sanga ijabət kəlinidu. Nemə iltimasing bar? Həttə padixahlikimning yerimini iltimas kəlsangmu xundək kəlinidu, — dedi.

³ — Əgər nəzərliridə iltipatkə erixkən bolsam, i aliyliri, wə padixahimə muwapik kərünsə, mening iltimasim öz jenimni ayıqayla, xuningdək mening təlipim öz həlkimni saklıqayla;

⁴ çünki biz, yəni mən wə mening həlkim birgə yokitilip, kərilip, nəslimizdin kurutuluxğa setiwetildük. Əgər biz kəl wə dedəklikkə setiwetilgən bolsak, süküt kəloğan bolattim; ləkin padixahimning tartidiqan ziyininimu düxmən tələp bərləməytti, — dəp jawap bərdi Əstər. □

□ 7:1 «...Əstərning ziyapitigə dahil boluxğa kəldi» — ibraniy tilida «... Əstərning ziyapitigə iqxkə kəldi». □ 7:4

«Əgər biz kəl wə dedəklikkə setiwetilgən bolsak, süküt kəloğan bolattim; ləkin padixahimning tartidiqan ziyininimu düxmən tələp bərləməytti» — baxkə birhil təjimis: —

«Əgər biz kəl wə dedəklikkə setiwetilgən bolsak, mən süküt kəlattim; çünki biz tartidiqan külpətning padixahni aware kəloquqiliki yok idi». «Düxmən padixahimning tartidiqan ziyininimu tələp bərləməytti» degənnıng mənisi bəlkim birin-qidin, Yəhudiylar kəl-dedək kəlinəsə bəj təliməytti; ikkinqidin, Huda İbrahimə: «Kim sən wə əwladliringni kəroqəğan bolsa mən uni kəroqəymən, sən wə əwladliringni kim bərikətligən bolsa mən uni bərikətləymən» dəp wədə kəloqanidi («Yar.» 12:2-3). Kim Yəhudiylar həlkigə ziyankəxlik kəlsə, Hudaning jazasını tartidu. «Kəxumqə səz»imiznimu kərüng.

⁵ Padixah Aħaxwerox hanix Əstərdin: — Bunday kılıxka petinoqan kixi kim ikən? U kəyərdə?! — dəp soridi. Əstər jawabən: —

⁶ Bu düxmən wə zəhərhəndə mana muxu rəzil Həman! — dewidi, Həman padixah bilən hanix aldida xu zamatla dəkkə-dükkigə qüxti.

Həmanın əzi təyyarlıqan darəqə esilixi

⁷ Xuning bilən padixah kəhri-qəzəpkə kelip ziyapət-xarab üstidin turdi-də, qaribaqla qikip kətti; Həman bolsa hanix Əstərdin jənini tiləxkə qaldı; qünki u padixahning əzigə jaza bərməy qoymaydıqan niyətkə kəlgənlikini kərüp yətkənidi. ⁸ Padixah qaribaqlıq ziyapət-xarab dastihiniqə kaytip kəlgənədə Həmanın əzini Əstər yələngən diwanəqə taxlıqiniqə turəqinini kərđi-də: —

— Kəra, uning ordida mening aldimdila hanixkə zorluq kıləqiliwatqinini?! — dewidi, bu söz padixahning əqlidin qikixi bilənla adəmlər Həmanın bax-kəzini qüməkə qoydı. □ ⁹ Padixahning aldida turuwatqan hərəm'əqliridin Hərbona isimlik birsi: — Yənə bir ix bar, mana, Həman aliylirining həyatı üqün gəp kıləqan Mordikayni esix üqün, əllik gəz igizlikdə yasatqan dar təyyar turıdu, u dar hazır muxu Həmanın həylisida, dewidi, padixah: — Həmanni uningəqə esinglar! — dedı.

¹⁰ Xuning bilən ular Həmanni u Mordikayəqə

□ **7:8 «bax-kəzini qüməkə qoydı»** — bəlkim ölüm jazasıqə məhkum kılınəqlar padixahning yüzini kərmisun dəp xundak kıləqan bolsa kərək.

təyyarlap qoyqan darğa asti; xuning bilən padixahning qəzipi besildi.

8

Mordikayning yuqiri mərtiwigə əstürüluxi

¹ Padixah Ahaxwerox xu küni Yəhudiylarning duxmini Hamanning öy-zeminini iltipat kılıp hanix Əstərgə bərđi; Mordikaymu padixahning huzuriğa kəltürüldi, qünki Əstər özining Mordikay bilən tuqkan ikənlikini padixahğa dəp bərgənidi. ² Padixah özining Hamandin kayturuwaloqan üzükini qikirip Mordikayğa bərđi, Əstərmu Mordikayni Hamanning öy-jayini baxkuruxğa koydi.

Əstərnin padixahın Hamanning suykəstini bikar kılıxni tilixi

³ Əstər yənə padixahning aldığa kelip ayıoığa yikilip, kəzigə yax aloqan halda padixahın Agagiylardin bolqan Haman kəltürüp qikkan balayı'apətni həm uning Yəhudiylarni yokitix suykəstini bikar kılıxni yelinip ötündi.

⁴ Padixah altun hasisini Əstərgə tənqliwidi, Əstər ornidin kopup padixahning aldida turdi.

⁵ — Əgər aliyliri maqul kərsə, əgər mən padixahning aldida iltipatğa erixkən bolsam, əgər padixahım bu ixni toqra dəp qarisa, xuningdək məndin məmnun bolsa, yarlık quxürüp Agagiylardin Hammidataning oqli Haman yazqan məktuplarni, yəni

padixahınnıng hər kaysı ölkisidiki Yəhudiylarnı yökıtıx toqrısıdiki məktuplarnı bıkar kılıdıoqan bır yarlıq yezılıxını tıləymən. □ 6 Qünki mən öz həlkımgə qüxıdıoqan bu balayı'apətkə qandakmu qıdap qarap turalaymən? Öz tuoqanlirimning yökıtilıxıoqə qandakmu qıdap qarap turalaymən? — dedi Əstər padıxahqa.

7 Padıxah Aħaxwerox hanıx Əstər bılən Yəhudiyy Mordıkayoqə: — Mana, Həman Yəhudiylaroqə ziyankəxlik kılmaqçı boləoqəqə, mən unıng öy-zemınıni Əstərgə bərdim wə unıng özını ular darəqə astı. □ 8 Əmdi sılər özünqlarning toqra tapqını boyıqə menıng namımda Yəhudiylar üqün bır yarlıq yezıp, menıng üzük məhürümni besınglar; qünki padıxahning namıda yezıləoqan, padıxahning üzük məhüri besıləoqan yarlıqkıni həqkim bıkar kılalmaydu, dedi. □

9 Xu qaoqda, üqinqi ayda, yəni Siwan eyınıng yıgırmə üqinqi küni, padıxahning mirzilirınıng həmmısı qakırıp kelındı. Ular Mordıkayning barlıq buyruoqını boyıqə yarlıq yazdı; yarlıq Yəhudalarınıng ıxı toqruluk Hındıstandın Həbəxstanəoıqə bır yüz yıgırmə yəttə əlkinıng

□ 8:5 «xuningdək məndin məmnun bolsa...» — ıbranıy tılıda «uning kəz aldıda unı məmnun kıləoqədək bol-sam...». □ 8:7 «Yəhudiylaroqə ziyankəxlik kılmaqçı boləoqəqə,...» — ıbranıy tılıda «Yəhudiylaroqə qolını uzartmaqçı boləoqəqə,...». □ 8:8 «...qünki padıxahning namıda yezıləoqan, padıxahning üzük məhüri besıləoqan yarlıqkıni həqkim bıkar kılalmaydu» — bu Pars imperiyəsıdiki asəs qanun ıdı. Dəl xu səwəbtin əslıdiki yarlıqning özını bıwasıtə bıkar kılıxqə bolmayttı. Buning ornıda unıng aqıwıtınıng aldını elıx tədbırı kərsıtılən ıkıncı bır yarlıq yezılıxı kərək bolattı.

waliylirioqa, əlkə baxlıki wə bəglirigə yeziloqan bolup, məktuplar hərəkaysi əlkigə öz yeziki bilən, hərəkaysi əl-millətlərgə öz tili bilən, xundakla Yəhudiylarəqa öz yeziki bilən, öz tilida pütülgənidi. □ ¹⁰ Mordikay yarlıkni padixah Aħaxweroxning namida yezip, uningəqa padixahning üzük məhürini basti; yarlık məktuplirini padixahlikning atlıkliri bilən, yəni tolparlarəqa, at keqirlarəqa wə təgilərgə mingən qəwəndazlar arkilik hərəkaysi jaylarəqa yollidi. □ ¹¹ Yarlıkta: «Padixah hərəkaysi xəhərlərdiki Yəhudiylarning uyuxup, öz hayatini koqdixioqa, xundakla əzlrigə düxmənlik kilidioqan hər millət wə hər kaysi əlkilərdiki küqlərnı, jümlidin ularning balaqakilirini koymay yokitixioqa, kirixioqa, nəslini kurutuxioqa, xundakla mal-mülkini olja kilixioqa ijasət berildi; ¹² bu ix bir kündə, yəni on ikkinqi aynıng, yəni Adar eyining on üqinqi küni padixah Aħaxweroxning hərəkaysi əlkiliridə ijra kilinsun» dəp pütülgənidi.

¹³ Yarlık hərəkaysi əlkigə əwətilip, pərman süpitidə elan kilinsun, Yəhudiylarning əxu küni düxmənlikridin intikam elixka təyyarlinip koyuxi üqün yarlıkning keqürülmisi hərəkaysi əl-millətlərgə ukturulsun, dəp bekitildi. ¹⁴ Xuning bilən qəwəndazlar tolparlarəqa wə keqirlarəqa minip padixahning buyruki boyiqə jiddiy yoloqa atlandı; yarlık Xuxan kəl'əsidimu jakarlandı.

□ **8:9 «Həbəxstan»** — hazırki Efiopiya. □ **8:10 «at keqirlarəqa wə təgilərgə...»** — yaki «alaħidə bekıp keliniwatqan atlarəqa...». Bu ayəttiki ulaqlarning hillirining birnəqqə hil tərjimiliri uqrixi mumkin.

¹⁵ Mordikay kək wə ak rənglik xahənə kiyim kiyip, bexioqa katta altun tajni takap, səsün rəng kəndir yepinqini yepinip, padixahning huzuridin qıktı; Xuxan xəhərdiki həlk huxallıqqa qəmüp təntənə kilixti. ¹⁶ Yəhudiylar yorukluk, xad-huramlıq wə izzət-ikramoqa muyəssər boldi. ¹⁷ Hərəkaysi əlkə, hərəkaysi xəhərlərdə, padixahning əmr-yarlıkı yetip barəqanlıki yerlərdə, Yəhudiylar xad-huramlıqqa qəmüp, ziyapət kılıp mubarək bir künni ötküzüxti; nuroqun yerlik ahalilər əzlirini Yəhudiy deyixiwaldi; çünki Yəhudiyların qorkux wəhimisi ularni besiwaloqanidi. □

9

Yəhudiylarning öz düxmənlirini məqlup qilixi

¹ On ikkinqi ay, yəni Adar eyining on üqinqi küni, padixahning əmri bilən yarlıkı ijra qilinixka az qaloqan qaoqda, yəni Yəhudiylarning düxmənliri ularning üstidin oqalib kelixkə ümid qılıp kütkən küni, əksiqə Yəhudiylarning öz düxmənlirining üstidin oqalib kelidioqan küniyə aylinip kətti. ² Yəhudiylar padixah Aħaxweroxning hərəkaysi əlkilliridiki əzliri turuxluk xəhərlərdə ularoqa kəst qilməqci boləqanlaroqa hujum qilix üqün yioqilixka baxlıdi; heqkim ularning aldida turalmaytti; uların boləqan qorkunq hər bir

□ **8:17 «əzlirini Yəhudiy deyixiwaldi»** — yaki «əzliri Yəhudiy boluxti».

əl-millətni baskanidi. ³ Hərəkaysi əlkilərdiki bəglər, waliylar, əlkə baxlikliri, xundakla padixahning ixlirini ijra kıləuqılarning həmmisi Yəhudiylarni kollidi; qünki Mordikaydin boləqan kərkunq ularni baskanidi.

⁴ Qünki Mordikay degən kixi ordida intayin nopuzluk bolup, nam-xəhriti həmmə əlkilərgə tarkələqanidi; uning həkuki barəqanseri qongiyip ketiwatatti. ⁵ Xuning bilən Yəhudiylar əzlirining həmmə düxmənlirini kiliqlap, kiroqin kılıp yokatti; əzlirigə əq boləqanlarəqə qandak kılıxni halisa xundak kildi. ⁶ Xuxan kəl'əsida Yəhudiylar bəx yüz adəmnı kətl kılıp yokatti.

⁷ Ular yənə Parxandata, Dalfon, Aspata, ⁸ Porata, Adaliya, Aridata, ⁹ Parmaxta, Arisay, Ariday wə Wayizatani kətl kildi; ¹⁰ bu on adəm Hammidataning nəwrisi, Yəhudiylarning düxmini boləqan Hamanning oqlı idi; ləkin ular ularning mal-mülkini olja kılıxkə kol salmidi.

¹¹ Xu küni Xuxan kəl'əsida kətl kılinoqan adəm sani padixahkə məlum kılindi. ¹² Padixah hanix Əstərgə: — Yəhudiylar Xuxan kəl'əsida bəx yüz adəmnı kətl kılıp yokitiptu, yənə Hamanning on oqlını kətl kiptu; ular padixahning bəxkə əlkilridə nemə kildikin? Əmdi nemə iltimasing bar? U sanga berilidu. Yənə nemə təliping bar? Umu bəja əylinidu, — dedi.

¹³ — Aliylirioqə muwapik kərünsə, Xuxandiki Yəhudiylarning ətimu bügünki yarlıkta dey-ilgəndək ix kılıxioqə həmdə Hamanning on oqlining *jəsətlirini* darəqə esip koyuxkə ijasət bərgəyla, dedi Əstər.

¹⁴ Padixah xundak kılıxkə buyruk quxürdi;

yarlıq Xuxan kəl'əsidə qikiriləndə, kixilər Hamanning on oqlını darğa esip koyuxti. ¹⁵ Adar eyining on tətinqi küni Xuxandiki Yəhudiylar yənə yioqilip üq yüz adəmni öltürdi; ləkin ularning mal-mülkini olja qilixka qol salmidi.

¹⁶ Padixahning hərəkaysi baxka əlkilliridiki qaloqan Yəhudiylar yioqilip öz janlirini saxlaxka səptə turup əzligə əq boləqlərdin jəmiy yətmix bəx ming adəmni öltürdi, əmma ularning mal-mülkini olja qilixka qol salmidi. Xuning bilən ular duxmənliridin qutulup aramlıqka muyəssər boldi. ¹⁷ Bu Adar eyining on üqinqi künidiki ix idi; on tətinqi küni ular aram aldi, xu künni ziyapət berip xadlinidoqan kün qilip bekitti.

¹⁸ Ləkin Xuxandiki Yəhudiylar bolsa on üqinqi, on tətinqi künliri toplixip jəng kildi; on bəxinqi küni ular aram aldi, xu künni ziyapət berip xadlinidoqan kün qilip bekitti. ¹⁹ Xu səwəbtin səhradiki Yəhudiylar, yəni yeza-qixləklərdə turuwatqan Yəhudiylar Adar eyining on tətinqi künni ziyapət berip xadlinidoqan mubarək kün bekitip, bir-birigə sowqa-salam berixidoqan boldi.

²⁰ Mordikay bu wəkələri hatiriləp həmdə Ahaxweronning hərəkaysi əlkillirining yirək-yəkin jaylirida turuwatqan barlıq Yəhudiylaroqa məktuplarni yollidi. ²¹ Xundak qilip u ularning arisida hərəyli Adar eyining on tət, on bəxinqi künni bayram qilip ötküzülsün dəp bekitti; ²² u bu ikki künni Yəhudiylarning duxməndin qutulup aramlıqka erixkən küni süpitidə,

xu ayni ularning kayoqu-həsriti xadliqka, yioqa-zarliri mubarək küngə aylanıqan ay süpitidə əsləp, bu ikki künni ziyapət kılıp xadlinidioqan, kəpqilik bir-birigə salam-sowqa beridioqan, kəmbəqəllərgə həyr-ehsan kilidioqan kün kılıxka buyrudi. ²³ Xu səwəbtin Yəhudiylar dəslep baxlıqan xu *heytni* dawamlaxturuxka wə xuningdək Mordikayning ularıq yazıqanlirininu orunlaydıqanıq wədə berixti. ²⁴ Qünki əslidə barlıq Yəhudiylarning küxəndisi bolıqan Agagiy Hammidataning oqlı Haman Yəhudiylarnı həlak kılıxni kəstligən, xundakla ularnı nəslidin kurutup yəkatmaqı bolup «pur», yəni qək taxlıqanıdı. ²⁵ Ləkin bu ix padixahning kulıqıqıq yətkəndə, padixah məktuplarnı yezip, Haman kəstligən rəzil ix, yəni uning Yəhudiylarnı kəst kılıqan ixi uning öz bexıqıq yansun, dəp yarlıq quxürdi; həm kixilər uni wə uning oqlıllirini darıqıq astı. □ ■

«Purim» bayrimining kelip qikix tarihi

²⁶ Xunglaxka, kixilər «pur» (qək) degən isim boyıqıq bu ikki künni «Purim bayrimi» dəp atıdı; xunga Yəhudiylar əxu həttə pütülgənliri boyıqıq, həm kərgən, həm baxtin ötküzgənlirigə asasen, □ ²⁷ əzliri, əwladlırı həmdə əzliri bilən birləxkən barlıq kixilərnin pütülgən

□ **9:25 «Ləkin bu ix padixahning kulıqıqıq yətkəndə...»** — ıbraniy tilidə: «Ləkin u padixahning aldıqıq kəlgəndə» deyilidu. Xunga bəzi tərjimilərdə: «Ləkin u (Əstər) padixahning aldıqıq kərgəndə,...» deyilidu. ■ **9:25** Əst. 8:8 □ **9:26 «Purim»** — «qək taxlax» degən mənisi.

əhkamni tutup, bəlgiləngən wakitta əxu ikki künni hər yili mənggü üzöldürməy bayram kılıxini qərar kıldı, ²⁸ xundakla bu ikki kün hər bir dəwrdə, hər bir jəmət-ailidə, hər qaysi əlkə, hər qaysi xəhərdə hatirilinip təbriklinip tursun wə «Purim bayrimi» bolidiqan muxu künlərnin təbriklinixi Yəhudiyların həlqi iqidə mənggü üzölüp qalmisun, hatiriləx paaliyətliri ularning uruq-nəsli arisidinmu yəqap kətmisun, dəp qərar kıldı.

²⁹ Andin Abihailning kizi, hanix Əstər wə Yəhudiyların Mordikay Yəhudiylar qə yazqan «Purim bayrimi» toqrisidiki xu ikkinji hətni toluk həkuki bilən təkitlep, yənə bir hətni yollidi. ³⁰ Mordikay hatirjəmlilik wə həkikətnin sölirini yətküzidiqan məktuplarni Ahaxweronning padixahlıqidiki bir yüz yigirmə yəttə əlkidiki barlıq Yəhudiylar qə əwətip, ³¹ Xu «Purim» künliri bəlgiləngən waqitlirida ətküzülsun, xuningdək Yəhudiyların Mordikay wə hanix Əstərnin tapiliqanliri boyiqə, xundakla ularning öz-əzigə wə nəsligə bekitkənliri boyiqə əyni waqittiki tutuloqan rozilar wə kətürülgən nida-pəryadlar əsləp hatirilənsun, dəp təkidlidi. □ ³² Əstərnin yarlıqı «Purim bayrimi»diki xu ixlarni bekitip

□ **9:31 «...əyni watittiki tutuloqan rozilar wə kətürülgən nida-pəryadlar əsləp hatirilənsun»** — bu jümlənin baxqə birhil təjmisini: «...həklər huddi əzliri wə əwladliri üqün roza tutux wə qarilik tutux waqtini bəlgiləxni qərar kılqandək». Ləkin bizningqə bu sölər qoqum Əstər wə Xuxandiki Yəhudiyların roza tutup pütkül həlqi üqün kətürgən nida-pəryadlirini əsləxni kərsitidu.

bərdi; bu ix tarihnamioqimu pütüldi.

10

Mordikayning xəhriti wə utuqi

¹ Padixah Aħaxwerox qurukluk wə dengiz aralliridiki aħalilərninǵ həmmisigə alwan təligüzətti. ² Uning nopuz-həywiti wə qudritini ayan qiloqan barliq qiloqan-ətkənliri, xundakla Mordikayning padixahning ɵstürüxi bilən erixkən katta xəhriti toqrisidiki təpsilatlar Media wə Pars padixahlirining tarih-təzkiriliridə pütülgən əməsmu? ³ Qünki Yəhüdiy Mordikayning mərtiwisi padixah Aħaxwerəxtin keyinla ikkinqi orunda turatti; u daim öz həlq-millitining bəhtini közləp, barliq nəslidikilərgə aman-esənlik tilək səzlrini qılatti, Yəhüdiylarning arisida zor izzət-hərmət tepip, qerindaxlirining qədirlixigə erixkənidi.

Mukeddes Kalam (yāngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 12 Sep 2021

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5